

Arbetar-Esperantisten

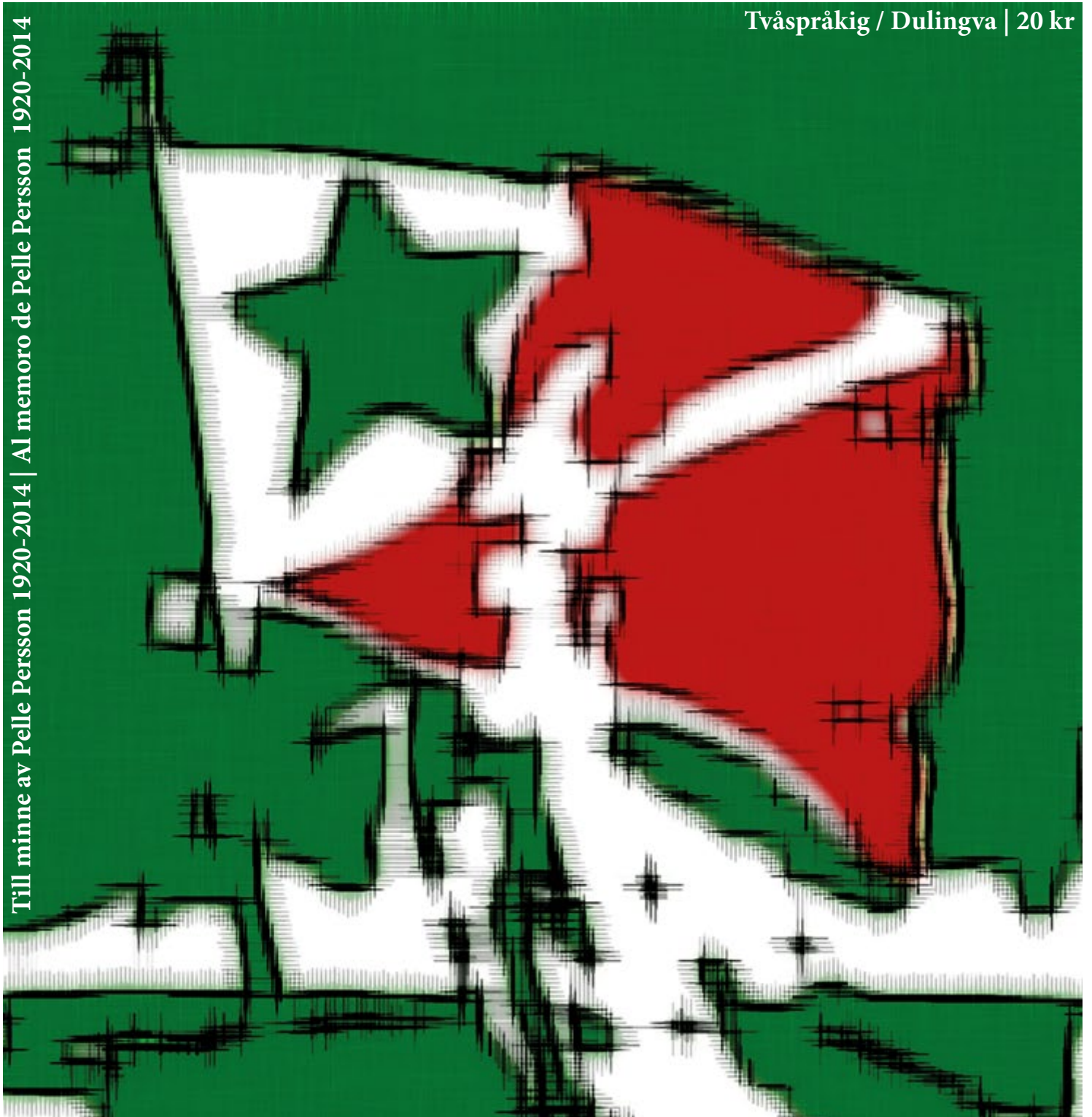
La Laborista Esperantisto

Nr 1 | Oktober 2014

N-ro 1 | Oktobro 2014

Tvåspråkig / Dulingva | 20 kr

Till minne av Pelle Persson 1920-2014 | Al memoro de Pelle Persson 1920-2014

- Pelle Persson har lämnat oss
- Tradukado de la libro Yarden
- Rapport från årsmötet i Malmö
- Laboristogvidata hotelo minacata de elpelo
- Pri La Alternativa Semajno en Visby 2006
- Sennacieca Asocio Tutmondas (SAT:s) 87e kongress
- Mellan Babels torn och Norra Bantorget: Arbetaresperantismen

Arbetar-Esperantisten

är en tvåspråkig tidning på svenska och esperanto som ges ut av Svenska arbetaresperantoförbundet.

La Laborista Esperantisto

estas dulingva (sveda-Esperanto) membrogazeto de SLEA (Sveda Laborista Esperanto-Asocio).

Redaktionen / La redakcio:

Daniel Sandgren
Marcus Hansson

Retejo:

www.slea.se

Retpoŝto:

arbetaresperantisten@hotmail.com

La estraro de SLEA:

Prezidanto: Daniel Sandgren

Sekretario: Guy Coste

Kasisto: Marcus Hansson

Ceteraj estraranoj: Soile Lingman
Inga Johansson

SAT-perantino / SAT-kontakt:

Inga Johansson

Retpoŝto: ishim@hotmail.com

Atentu!

Pri la enhavo de SLEA-Infomilo responsas la kontribuintoj mem.

Uppmärksamma!

Skribenterna ansvarar själva för sina texter. Det är alltså inte nödvändigtvis SLEAs åsikter som presenteras.

Org.nummer: 802401-1317

Plusgiro 5 31 60 - 8.

(Sv.Arbetar.Esperanto-förb.)

Enhavo

sida / paĝo

- **Ledare / Redaktangulo** 3
- **Laboristogvidata hotelo minacata de elpelo** 4
- **Pelle Persson har lämnat oss** 6
- **Forpaso de Pelle Persson** 7
- **Pri La Alternativa Semajno en Visby 2006** 8
- **Sennacieca Asocio Tutmondas 87e kongress** 9
- **Mellan Babels torn och Norra Bantorget** 10
- **Tradukado de la libro Yarden** 21
- **La celo de SLEA** 22
- **SLEAs målsättning** 22
- **Kio estas SAT?** 23
- **Libroservo de SLEA** 24

Redaktionen tackar Gunnar Gällmo, Jan Setréus, Inga Johansson och Lars Gogman för bidrag med texter och översättningar till detta nummer.

**LASTA DATO POR LA
MANUSKRIPTOJ AL LA SEKVONTA
ELDONO ESTAS 2014-10-31.**

**SISTA DATUM ATT SKICKA IN TEXTER
TILL KOMMANDE NUMMER ÄR
2014-10-31.**

Aper-plano 2014

Decembro.

Adreso de SLEA:

Svenska ArbetarEsperantoFörbundet
Box 64
563 22 Gränna
Sverige / Svedio

Ledare

Välkomna till det första numret av Arbetar-Esperantisten på ca 60 år! På årsmötet i Malmö tog vi beslut om att ta tillbaka det gamla namnet på tidningen och försöka göra den mer utåtriktad.

Marsnumret av SLEA-Infomilo var alltså det sista som kom, åtminstone för ett tag. Vi hoppas att det med tiden ska bli en bra blandning av texter på svenska och esperanto. Att vi ska kunna så ett litet frö av intresse för språket och arbetar-esperantismen samtidigt som det ska vara bra kvalitet på esperantotexterna, både innehållsmässigt och språkligt, för de som redan behärskar språket.

Vi hoppas kunna knyta till oss arbetar-esperantister runt om i världen som kan rapportera om det som berör arbetarnas situation i just deras region! Det här numret av tidningen präglas en del av vår kära vän och kamrat Pelle Perssons bortgång i juli. Pelle som ju var SLEA:s stora klippa under många år då han själv svarade för utgivningen av vår medlemstidning tillsammans med kassörsjobbet och mycket annat. Han var också drivande i Laborista Esperanto klubbo Stokholmo som bl.a översatt böcker av Jan Fridégard. Vi var 10 personer från SLEA och den anarkistiska rörelsen som fick möjlighet att vara med Pelles familj och ta ett sista farväl av honom.

Ett fint minne av en fin människa!

Redaktionen

SLEA JARKOTIZO / MEDLEMSAVGIFT 2015

- Unuopa membro/Enskild medlem 100:-
- Familia membro/Familjemedlem 30:-

- ungdomar upp till 20 år, arbetslösa, studerande och pensionärer 80:-

- Stödmedlemskap för organisationer 200:-

Redaktangulo

Bonvenon al la unua numero de "Arbetar-Esperantisten" post proksimume 60 jaroj! Dum la jarkunveno en Malmö, ni decidis reuzi la malnovan nomon kaj provi fari ĝin pli alekstera.

La marta numero de SLEA-Infomilo do estis la lasta, almenaŭ portempe. Ni esperas iom post iom, estus bona mikso inter tekstoj svedaj kaj en esperanto, semi intereson pri la lingvo kaj la laborista movado, samtempe estu bona kvalito de la tekstoj en esperanto, kaj enhance kaj lingve, al tiuj kiuj jam regas la lingvon.

Ni esperas allogi laboristajn esperantistojn tutmonde, kiuj povas raporti kaj informi pri la situacio de la laboristoj en koncerna regiono! Jena numero de nia gazeto ĉefe kaj parte temas pri la forpaso de nia kara amiko kaj kamarado Pelle Persson en julio. Pelle, kiu estis la granda roko de SLEA dum multaj jaroj, kiam li mem skribis kaj eldonis nian membrogazeton kune kun kasistan laboron kaj multe pli. Li ankaŭ havis gvidan rolon en Laborista Esperanto klubbo de Stokholmo, kiu inter alie tradukis librojn de Jan Fridégard. Ni estis 10 personoj el SLEA kaj la anarkiisma movado, kiuj havis la eblecon kune kun la familio de Pelle adiaŭi lin de la lasta fojo.

Bonkora memoro de bonkora homo!

La redakcio

Membriĝu / Bli medlem idag!

Plusgiro 5 31 60 - 8.

(Sv.Arbetar.Esperanto-förb.)

Rapport från årsmötet

Den 15 mars höll SLEA sitt årsmöte i Malmö. Det var för första gången på länge som det inte hölls i Stockholm där vi har flest medlemmar. Det gjorde dock att det var lite färre deltagare än vanligt. Efter mötet ordnades en öppen filmvisning av dokumentären "Esperanto" som SAT nyligen producerat.

Några Malmöesperantister dök upp men tyvärr hade vi inte nått ut så bra med information om evenemanget. Det var ändå ett bra initiativ och vi var eniga om att även i fortsättningen försöka ordna utåtriktade träffar i samband med våra möten. Några stora beslut togs på mötet, framförallt klubbades det att vi ska översätta och ge ut "Yarden" av Kristian Lundström.

Gunnar Gällmo har tagit på sig det digra arbetet att översätta den vilket vi är väldigt tacksamma för! Vår medlemstidning SLEA-Infomilo byter namn till ArbetarEsperantisten samtidigt som den blir 2-språkig. Det är runt 60 år sen den

senast kom ut i den skepnaden. Detta för att underlätta spridandet av esperanto. Till 2015 så blir det en höjning av medlemsavgiften vilken varit konstant sen 1984! Visserligen har vi god ekonomi men som det har varit de senaste åren så har det inte ens täckt utgivningen av Infomilo. De nya avgifterna blir 100 kr för fullbetalande och 80kr för ungdomar upp till 20 år, studenter, arbetslösa och pensionärer. Familjemedlemskapet kommer ligga kvar på 30 kr. Vi tror inte att höjningen kommer påverka medlemsantalet negativt då den ändå är förhållandevis låg.

Laboristogvidata hotelo minacata de elpelo

Transpreninte la agadon kaj gvidinte ĝin dum dek unu jaroj, la laborista kooperativo ĉe Hotelo Bauen en Bonaero nun estas minacata de elpelo. La konflikto denove metis la estontecon de la laboristogvidataj entreprenoj de la lando en la tagordon.

Je supraĵa rigardo, Hotelo Bauen ne tre malsimilas al multaj aliaj hoteloj ĉe la sama trafikplena strato en centra Bonaero, nur tri domblokojn for de la parlamento. La halo estas bonorde eleganta, kaj en angulo maljunulo ludas fonan muzikon sur piano.

Unu el la malmultaj videblaj apartaĵoj estas kahela mozaiko sur unu el la muroj; pli zorga inspekto malkaŝas ke la dek ses platojn donacis la laboristogvidata fabriko Zanon, kaj sur ĉiu el ili legeblas poemo de la revolucia poeto Juan Gelman. En unu el la aŭditorioj oni ĝuste nun trovas kongreson por alternativaj komunikiloj, en la alia podian diskuton pri "unua majo por klasbatalo" -- ankaŭ tio estas iom eksterordinara.

Nome, ekde 2003 Bauen estas okupata de siaj eksdungitoj, kaj sukcese gvidata de ili kiel kooperativo. Nun, tamen, tiu aktivado estas minacata: fine de marto, juĝisto faris elpelordonon. Ekde la mezo de majo, tiu estos efektivebla.

-- Ni prezentis ĉiujn niajn argumentojn, pri la manipulado de la antaŭa posedanto, pri la

graveco daŭre havi laboreblecojn, pri la fakto ke la antaŭa entrepreno neniam repagis al la ŝtato pruntitan monon, kio povus esti kialo ekspropri, sed jure oni ĉiam rifuzis. Nun ni bezonas politikan solvon, diras Federico Tonarelli, vicprezidanto de la kooperativo.

Kun 170 laboristoj, Bauen ne estas unu el la plej grandaj entreprenoj kontrolataj, aŭ "reprenataj", de laboristoj. Ekzemple la eble plej bone konata, la ceramikfabriko Zanon, havas pli ol trifoje multajn laboristojn. Sed pro sia tre videbla situo, la granda valoro de la domo kaj ĝia rolo kiel kunvenejo por popolmovadoj, ĝi iĝis unu el la plej emblemaj.

La elpelminaco kaŭzis ankaŭ fortajn reagojn. Maldekstraj partioj, radikalaj sindikatoj, aliaj de laboristoj kontrolataj entreprenoj, sed ankaŭ kulturaj profiluloj kaj eĉ sportsteluloj pervorte apogis la kooperativon. Tri piedpilkaj teamoj, inter ili la klubo Atlanta en serio A, oficiale donis sian apogon. Stratfestivalo laŭplane okazos poste en majo, same solidarecaj agoj en Hispanio, Italio, Urugvajo kaj Venezuelo.

Opoziciaj partioj en la urbodomo prezentis ekspropriĝoprojekton -- sed la dekstrema plimulto, gvidata de la verŝajne venonta prezidentkandidato Mauricio Macri, kategorie rifuzadas. -- Oni jam plurfoje minacis elpeli nin kaj ni ĉiam defendis nin sammaniere, apelacianta al la publiko. Ni scias ke ni havas ĉies simpatiojn, diras Federico Tonarelli.

Dum la ekonomia krizo 2001-2002 kaj la unuaj postaj jaroj, preskaŭ 200 entreprenoj en Argentino estis okupataj. Multe malpli granda ondo de okupoj okazis en 2009, sed ĝi finiĝis kiam la tiama konjunkturfalo montriĝis mallongdaŭra.

Kvankam la fenomeno ne disvastiĝis tiom kiom multaj apogantoj esperis -- la de laboristoj kontrolataj entreprenoj neniam laborigis pli ol 10 000 personojn -- ĝi montriĝis rimarkinde rezistema. Nur ĉirkaŭ dek atingis finan juran solvon per ekspropriigo kaj transigo de ĉiuj posedaĵoj al la kooperativo, sed malmultaj fakte estis elpelitaj. La plej multaj okupitaj entreprenoj ankoraŭ ekzistas, kaj studoj indikas ke ili sukcesis ekonomie pli bone ol la ekonomio averaĝe.

Dum la lastaj jaroj, la movado vivis en preskaŭ totala komunikila ombro, kaj tre malmultaj novaj reprenoj estis efektivegataj. Antaŭ tri monatoj tamen, la dungitoj okupis la restoracion "Lalo de Buenos Aires" proteste al longa periodo de ne pagataj salajroj -- eble speguligo de la fakto ke la argentina ekonomio denove ŝajnas malfortiĝi.

Ankaŭ ilin nun minacas elpelo, kaj lastsemajne ili aranĝis sian propran solidarecfestivalon, en kiu partoprenis interalie Bauen. Se tiu konflikto daŭros, kaj se la elpelordono kontraŭ Bauen ne estos nuligata, eble la de laboristoj kontrolataj entreprenoj denove estos sub la lumĵetiloj.

-- Ni gvidis la hotelon sub ĉi tiuj nesekuraj cirkonstancoj, defendis niajn laborojn, dum dek unu jaroj, sed ni bezonas finan solvon nun. Ni bezonas ekspropriigon nun, diras Federico Tonarelli.

Jon Weman, Bonaero

El "Fria Tidningen" www.fria.nu

Pelle Persson har lämnat oss

För oss medlemmar i SLEA (svenska arbetaresperantoförbundet) var Pelle en grundbult i vår verksamhet. Pelle föddes 1920 och växte upp på Kungsholmen i Stockholm. Familjen var politiskt aktiv och han lärde språket esperanto som ung. Pelle hade barndomsminnen av arbetarförfattaren Maria Sandel och han kunde även peka ut var han stod vid den stora minneshögtiden för Sacco och Vanzetti i Stockholms velodrom hösten 1927.

Pelle var anarkist och denna övertygelse släppte han aldrig.

Ett minne han ibland med glädje återkom till var att han vid SAT-kongressen i Stockholm 1933 hälsade på arbetaresperantoledaren Eugene Lanti. Det var svårt att tvätta händerna brukade han säga med ett leende. Under 1930-talet kom det många politiska flyktingar vilka en del bodde i familjehemmet och de politiska diskussionerna gick där höga.

Pelle var även en backhoppare och tyckte om att cykla. Under många år hade han en egen verksamhet för att reparera cyklar och han gick då under namnet ”cykel-pelle” i Stockholmsförorten Hökarängen.

Då SLEA i början av 1990-talet tvingades flytta från sin lokal vid Barnhusgatan i Stockholm flyttades förbundets handlingar och boklager hem till Pelle på Svartviksvägen i Farsta och därifrån styrdes också i praktiken verksamheten.

När jag själv första gången besökte Pelle i hans hem var han 85 år och han låg då uppe på uthusets tak för att laga en läcka. Ingenting verkade vara omöjligt för honom. Han höll föredrag på Socialistiskt forum i Stockholm, delade ut flygblad för esperanto varje första maj och bara för några år sedan var han inbjuden och höll föredrag på den alternativa Almedalsveckan på Gotland.

Jag tänker på några ord som också kunde gälla för Pelle vilka skrevs av SLEA sekreterare Egon Göransson för 40 år sedan: Vi är visionärer. Vi ger aldrig upp även om ungdomen idag hellre läser engelska. Vi tror att esperanto har framtiden för sig, speciellt som ett instrument för

Bild gjord av Pelles barnbarn.

arbetarrörelsen mot den internationella kapitalismen.

Det var svårt att inte påverkas av Pelles entusiasm och jag vet att jag talar för alla SLEA:s medlemmar då jag skriver att vi delar hans släktingars sorg över att Pelle inte längre finns ibland oss.

Vi saknar dig Pelle Persson.

Lars Gogman

Forpaso de Pelle Persson

Fine de la julia monato de la jaro 2014 forpasis nia kamarado Pelle Persson. Aktivulo en SAT ekde la kvindekaj jaroj, li estis ĝisosta liberecano, same kiel lia patro, kiu cetere estis tre konata en anarkiistaj medioj, en Svedio kaj en aliaj mondregionoj. Pelle volonte ŝercis dirante, ke li estas “denaska liberecano”.

En SAT li rolis dum multaj jaroj kiel sekretario de la Konflikto-Komisiono, kaj ankaŭ pri tio li emis ŝerci: “mi havas, ĉi tie, la plej ripozigan taskon” diris li, kaj per malica rideto li ironie aldonis: “ĉu iu opinias, ke estas konfliktoj en SAT?”. En la kadro de la Liberecana Frakcio li ja multe aktivis per provizo de materialo, praktikaj laboroj kaj ofte per donacoj de mono, kiam la kasistino alarmiĝis. Pro decido de la frakcianoj, la bulteno Liberecana Ligilo aperis ĉiu-monate. Sen la nunaj teknikaj rimedoj, oni povas imagi, kiom da tempo estis necesa por fari kaj sendi la revuon laŭ tia ofteco.

Dum dekoj da jaroj Pelle partoprenis en preskaŭ ĉiuj SAT-kongresoj. Notinda estas la fakto, ke li volonte akceptis preni la respondecon pri la revuo La Liberecana Ligilo kiam la pariza skipo petis esti anstataŭata de alilanda grupo. Pelle kun entuziasmo prenis la troĉon kaj helpata de la svedaj liberecanoj, li plenumis tiun taskon plej akurate. Post sufiĉe longa tempo tiu tasko iris al K-do Gilberto Ledon kaj pli poste K-do Jakvo Schram...

Lia lasta SAT-kongreso estis tiu de Alikanto en la jaro 2002. Tiam li jam estis kormalsana, sed li preskaŭ neniam aludis pri tio. Dum kelke da tempo, mi ankoraŭ ricevis novaĵojn de li kaj pri li. Li ĉiam restis fidela al sia idealo, sed la sanstato, la aĝo, forte limigis lian aktivadon dum la lastaj jaroj.

SAT, la Liberecana Frakcio, la sveda grupo kaj multnombraj geamikoj tra la mondo gardos en la memoro bildon de altstatura viro kun afabla vizaĝo klare spegulanta sincerajn homecajn sentojn.

Liberecana Frakcio de SAT

Pelle en Alikanto 2002

Pri la Alternativa Semajno en Visby 2006

Resume pri la vizito de Pelle kaj Gunnar en Visby dum la Alternativa Semajno en 2006. La Alternativa Semajno estis "liberecana semajno" aranĝita paralele kun la politika Semajno en Almedalen. Semajno plena de seminarioj, prelegoj, diskutoj kaj ankaŭ kelkiuj agadoj. Ĉiu laboro estis farita libervole, la ekonomio de la Semajno daŭre estis deficita, neniuj preleganto iam ricevis honorarion, la vizitantoj estis prezentitaj dormlokon en gimnastejoj.

Pelle kaj Gunnar Gällmo vizitis la Semajnon la unuan fojon en 2006 prelegonte pri Esperanto. Tiun jaron la Alternativa Semajno okazis en malnova eluzita ligna domaĉo sur antaŭa milita tereno, sufiĉe for de la centro de Visby kaj la haveno. La somero estis preskaŭ tiel varmega kiel tiu ĉi, la suno ardis, ĉio viva deziris sin kaŝi en la ombro.

Ni, la aranĝantaro, pruntis aŭton kaj faris detalan planon de kiam akcepti niajn prelegantojn en la aerodromo aŭ en la haveno. Ni alternis kiel ŝoforoj, ĉio funkciis tute glate - ĝis kiam ni subite ekmemoras ke tiuj kiuj vere meritis akcepton per aŭto estis tute forgesitaj. Panika kunveno. Kie estis niaj gastoj? Ni serĉis en la haveno, ne - neniuj tie, la ŝipo estis alveninta antaŭ longe. Fine du sinjoroj malsekaj pro ŝvito eniris la korton kie ni restadis. Ili estis suprenirintaj la deklivojn la tutan longan vojon en la senkompata varmego. Ni hontegis, Pelle kaj Gunnar neniel sin sentis ofenditaj. Ili nur pridemandis trinkakvon kaj po unu seĝon en la ombro.

Du-tri horojn poste la aranĝantaro denove havas panikan kunvenon. Ho ĉielo, ni ne povus permesi ke Pelle kaj Gunnar dormus surplanke de naŭza gimnastejo kune kun almenaŭ kvindek aktivuloj. Nur ne okazu! Pelle kaj Gunnar ne oponis la aranĝon, sed ni vere volis aranĝi ion de iomete pli alta nivelo. Tiel Pelle kaj Gunnar dormis kelkajn noktojn en la vivoĉambro de la domo kie mi loĝas. Ili havis po unu kampliton kaj ni forŝovis la sofojn kaj katojn por ke ili havu lokon. La domo estas granda kaj ĉi tiun semajnon ĝi estis plenŝtopita de aktivuloj kiuj dormis ĉie. Tiu kiu hazarde alvenis hejmen malfrue en la nokto plej prudente lumigus per poŝlampeto tiel ne surtretante iun dormanton. Kaj ĝuste tion mi volas rakonti: Kompreneble la vesperoj malfruiĝis, kompreneble homoj enŝteliĝis iujn ajn horojn de la nokto. Kaj ĉiuj preterpasis la kamplitojn kie Pelle kaj Gunnar provis dormi. Kaj ĉiun fojon kiam iu kaŝe preteriris la kamplitojn, paro da sveltaj brakoj de maljunulo sin etendis supren, la manoj kaptis unu la alian kaj formis la hispanan saluton.

Pelle kaj Gunnar profunde impresis la vizitantojn de la Alternativa Semajno kaj ili estis tre ŝatataj. Ili tutsimple fariĝis tiu grava ligilo kun la pasinto. Pelle abunde rakontis kaj tion li faris bonege. Modeste, malavare kaj kun varmego.

Por ni tre gravis ke Pelle venis al nia Semajno.

La aranĝantaro:

Anton, Maria, Petter, Eva, Jobjörn, Patrik kaj Ebba, kiu skribis.

Sennacieca Asocio Tutmondas (SAT:s) 87e kongress

- arbitaresperantisternas största internationella sammankomst - ägde rum 9-16/8 i Dinan i Frankrike. Den antog följande deklaration:

"SAT:s 87e kongress, som sammanträdde i Dinan, Frankrike, 9 till 6 augusti 2014,

konstaterar, ett sekel efter första världskriget, att de orsaker som skapade förutsättningarna för grundandet av SAT ännu finns kvar, att nationalismen fortfarande plågar exempelvis Ukraina och Mellanöstern, och öppnar tidskriften Sennaciulos spalter för att hjälpa alla länders arbetare att enas över nationsgränserna,

uppmannar till en fredlig lösning på konflikten mellan Israel och Palestina, fördömer det fortsatta koloniserandet av de palestinska territorierna och stöder yrkanden att den senaste tidens krigsförbrytelser skall dömas av den internationella domstolen,

manar parterna i de långvariga konflikterna i Mellanöstern och Ukraina att snarast möjligt nå fram till en fredlig lösning genom samtal, och om nödvändigt en medlare,

konstaterar och beklagar ett uppenbart band i världen mellan religion, ekonomi och politik, i nesligt syfte att förbjuda yttrandefriheten och även tankefriheten, uppmuntrar framåt-skridande i sådana lokala aktioner som leder till ett rättvisare uppträdande."

Den esperantospråkiga originaltexten kan läsas på <http://satesperanto.org/Gvidrezolucio-kaj-deklaracio.html>

Mellan Babels torn och Norra Bantorget:

Arbetaresperantismen

Den tidiga arbetarrörelsen försökte formera en gemensam identitet. Detta skedde genom självständig organisering men även genom införande av riter, symboler, sånger, uppslagsverk, kalendrar och egna lärosäten. Att använda ett eget gemensamt språk kan i detta perspektiv ses som en yttersta konsekvens.

Av Lars Gogman

I denna artikel kommer jag främst att diskutera arbetaresperantismen som ett exempel på denna självständiga klassorganisering och försöka ge en beskrivning av organisationen och dess svårigheter under mellankrigstiden då arbetarrörelsens olika ideriktningar reviderade sina ståndpunkter. Sommaren 1922 utkom det första numret av tidningen Svenska Arbetaresperantisten.(1) Tidningen började utges av svenska arbetaresperantister och den blev inom kort ett organ för det Svenska arbetaresperantoförbundet, SLEA.(2) Organisationen hade enligt sin ursprungsförklaring till uppgift att vara en samlingsplats för svenska arbetaresperantister, det vill säga socialister, kommunister och anarkister. Man skulle i stort sätt arbeta efter samma program som arbetaresperantisternas världsorganisation och esperanto skulle aktivt användas för arbetarklassens internationella intressen.(3)

Språket

Esperanto är det mest framgångsrika internationella konstruerade språket. Det skapades 1887 av den polsk-judiske ögonläkaren Ludvig Zamenhof genom utgivandet av läroboken *Lingvo Internacia*. Esperantorörelsen var politiskt neutral och tog inte ställning till den så kallade sociala frågan men inom rörelsen fanns en stark internationalistisk tendens. Rörelsen begränsade sig till att vinna maximal spridning för språket. Språket fick entusiastiska förespråkare i många länder, till svenska översattes den första läroboken 1889. 1891 bildas den första svenska esperantoföreningen och det Svenska Esperantoförbundet, SEF, grundades 1906.

Vad är arbetaresperantism?

Arbetaresperantister är arbetare och socialister som kan esperanto, studerar esperanto eller sympatiserar med världsspråkstanken. Man gör propaganda för esperanto inom arbetarklassen och bland människor som sympatiserar med denna klass frigörelsesträvanden och arbetar aktivt för att rörelsen skall använda esperanto som ett verktyg i sin politiska kamp. Man arbetar också för att språket skall införas i skolor och antas som officiellt internationellt språk.(4)

1906 bildades den första arbetaresperantistiska organisationen i Paris och dess mest framträdande ideolog blev fransmannen Eugène Lanti.(5) Han betraktade sig som anarkist men anslöt sig till det franska kommunistpartiet 1920.(6) Han var initiativtagare till bildandet av arbetaresperantisternas världsorganisation, Sennacieca Asocio Tutmonda, SAT, 1921.(7)

Lanti formulerade ett redan existerande motstånd till att esperantorörelsen skulle vara politiskt neutral i sin skrift *Bort från neutralismen* 1923.(8) År 1928 gav han ut broschyren *Arbetar-esperantismen* (9) som har blivit rörelsens mest spridda program och idéskrift.(10)

Andra skrifter han publicerade var *Absolutismen* 1934(11) och *Är det socialism som skapas i Sovjet?* 1935.(12)

Lanti menade att mänsklighetens utveckling var ett arbete att komma ifrån det primitiva, en ständig strävan efter konstmässighet och rationalisering. På språkets område låg dock utvecklingen långt efter. Esperanto var både ett levande och ett artificiellt språk. Det var rationellt men gick samtidigt inte emot människans instinkt och känsla.

Arbetarklassen kunde endast åstadkomma förbättringar genom klasskamp och för detta krävdes enighet över nationsgränserna när kapitalismen strävade efter en sammanflätning av världsekonomin. Arbetarna behövde en världsomfattande organisation med ett gemensamt språk. Esperanto var därför ett språk i arbetarklassens tjänst.

Världsorganisationen, SAT, skulle vara partilös och en organisation stående utanför partierna. Den skulle vara ett verktyg som möjliggjorde för anarkister, kommunister, socialister och partilösa att söka förbindelser, att söka bekantskaper och att få informationer. Partilöshet betydde inte en ställning mot partierna.

SAT skulle arbeta i en kontradogmatisk och kontraabsolutistisk anda. Allting i världen är relativt. Endast med en sådan skolning kunde man uppnå fritt tänkande människor som inte uppförde sig som intoleranta sekterister. En annan viktig uppgift var inbördes hjälp. I förbundets adressbok fanns adresser till medlemmar och dess informationstjänst försåg arbetartidningar med nyheter, man erbjöd sig att vara översättare och underlättade arbetarkorrespondens. Esperanto skapade en gemenskap i känslor och kultur vilket Lanti ansåg vara en verksam kraft i den historiska utvecklingen. Språket tjänade därför också till en andlig rationalisering.

Esperanto skulle tjäna hela världsproletariatet och inte ta ställning i konflikter mellan olika meningsriktningar. Klassen och dess huvudintresse var gemensamma och dess organisationer hade en gemensam större uppgift än inbördes dispyter. Lanti dog 1946 i Mexiko.

Arbetaresperantism i Sverige

Den första kända noteringen om separat organisering av arbetare kring esperanto i Sverige var Arbetarnas esperantoklubb(13) som bildades i Stockholm 1903. Den existerade fortfarande 1907 och hade en egen lokal och anordnade kursverksamhet. I Stockholmbildades 1905 även den anarkistiska arbetaresperantoklubben.(14)

En av de första medlemmarna var Einar Håkansson(15) som var medlem i den vid tiden mest esperantopositiva organisationen, Socialistiska ungdomsförbundet, SUF.(16) Håkansson flyttade 1906 till Paris och började arbeta som typograf på Esperantosällskapets tryckeri.(17) Han var 1907 en av initiativtagarna till utgivandet av *Internacia Socia Revuo*.(18) 1909 startades den första arbetaresperantoklubben i Göteborg.

Ido eller »reformesperanto» skapades 1907 efter en oenighet om språkets utformning och vidare utveckling. Idoanhängare hävdade att språket måste styras genom ett internationellt samarbete mellan fackmän medan Zamenhof och hans anhängare eftersträvade att språket skulle ha en utveckling liknande nationalspråkens. Konflikten nådde även arbetarnas esperantoföreningar och arbetarnas esperantoklubb i Stockholm övergick till ido, denna esperantoklubb reorganiserades 1912.(19)

En organisation som visade stort intresse för världsspråkstanken var det socialdemokratiska ungdomsförbundet, SDUF, och språkkonflikten mellan esperanto och ido blev inom denna organisation en följetong under 1910-talet.

Under detta årtionde var det självklart för svenska arbetaresperantister att verka inom SEF. Några av dem som senare skulle komma att bilda SLEA hade varit medlemmar i SEF:s styrelse:

John Johansson, Einar Adamson och Arvid Ågren.(20) Det är svårt att i SEF:s tidning *La Espero* se att arbetaresperantister på något sätt missgynnats. De fåtaliga separata arbetaresperantoföreningarna publicerade redogörelser, liksom andra föreningar,(21) och man tilläts även publicera manifest med socialistisk tendens.(22)

Einar Adamson var i början av 1910-talet medlem i både Gävle esperantoförening och lokalavdelningen av SDUF. 1916 började han arbeta inom arbetarpressen och verkade som agitator. Kombinationen esperantist och agitator gjorde hans kontaktytor stora och i hans spår bildades esperantoklubbar av politiskt radikal ungdom. Under världskriget ansvarade Adamson även för esperantosidor i tidningen *Antikrigsorder* som startas av Albert Wickman 1913 och i tidningen *Världsrevyn* som utgavs av Skandinaviska världsspråksförbundet.

Mellan 1915 och 1920 gav Adamson ut fem broschyrer med direkt agitation för världsspråkstanken och esperanto.(23) Den sociala tendensen är ett genomgående tema men Adamson formulerar sitt budskap olika beroende på vilken publik som åsyftas. 1920 gav han ut två häften: *Internationell Jämlikhet* och *Riv ned språkgränserna*. *Internationell Jämlikhet* är närmast riktad till en allmänt, ideellt hågad publik. Dekorfärgen är grön och framsidan illustreras med en bild som för tankar till religiös symbolik. Adamson betonar här bilden av esperantofolket, de särskilt invigda, som inte slåss och har hemligheter. Man kan dessutom bli delaktig i denna världsunion. *Riv ned språkgränserna* är annorlunda. Broschyren följer SDUF:s grafiska profil. Omslaget är rött och en svart text centrerad i mitten utgör titel och författarens namn finns angivet längst upp i högra hörnet. Adamsson skriver:

Vi märka att den nya tiden skall medföra de nationella rikenas upphävande och vi längta intensivt att få se drömmen om en socialistisk världsrepublik förverkligad.(24)

Å ena sidan var Adamson meningsfrände med alla esperantister. Å andra sidan ville han bygga en socialistisk världsrepublik. Tydligare än så kan nog inte motstridiga budskap illustreras.

Bildandet av SAT och SLEA

På esperantorörelsens världskongress 1921 hölls ett separat möte med 79 deltagare från 15 länder där man bildade arbetaresperantisternas världsorganisation SAT.(25)

Inom esperantorörelsen sågs allmänt varje organisering, varje yttring, till förmån för språket välvilligt. Men i SEF:s tidning *La Espero* nämndes ingenting om denna nya organisation. Nu hade en organisation bildats som poängterade skillnader mellan esperantister och detta sågs med motvilja. Den sociala frågan blev nu tydligare inom esperantorörelsen. När SLEA bildades 1922 motarbetade SEF organisationen genom att alla av det nya förbundets medlemmar fick ett brev som ifrågasatte separat organisering inom arbetarklassen och det påstods även att den var styrd av kommunister. SLEA centralråd svarade: »De tåla inte se arbetarna eller socialistiskt tänkande, hjärnans och handens arbetare tillvarataga sina klassintressen.»Man påtalade att esperanto inte kan upphäva klasskampen och att arbetarna inte tänker be högermän eller så kallade neutrala om lov för att organisera sig, dock sade man sig vilja ha ett gott förhållande till SEF.(26) Den neutrala esperantorörelsen var dock inte principiellt antisocialistisk och *La Espero* upplät 1923 utrymme åt en längre artikel om arbetarrörelsen och världsspråkfrågan skriven av den socialdemokratiske riksdagsmannen Ernst Eriksson.

Inom kort anslöt sig Eriksson till SLEA och blev där förbundets förste medlem i Stockholm. (27) Ernst Eriksson gav också en slags längre programförklaring till sin anslutning till SLEA:

Varför jag är esperantist? Därför att jag är arbetare. Svaret kanske förefaller dubiöst, och därför skall jag förklara vad jag menar. Därest jag tillhört en sådan klass i samhället, att jag i min ungdom fått tillbringa åtskilliga år vid läroverk och högskolor, och därunder inhämtat kunskap i ett flertal både döda och levande språk, är det högst antagligt att jag inte känt något behov av esperanto...här gäller i eminent grad en arbetarklassens frigörelse, en frigörelse från språkliga fjättrar och band och arbetarklassens frigörelse skall vara dess eget verk. För mig är det en plikt såsom arbetare, en plikt mot arbetarklassen att vara esperantist.(28)

Intresset för esperanto bland de svenska arbetarna

För att bedöma intresset för esperanto i arbetarkretsar har jag valt att gå igenom Arbetarnas bildningsförbunds, ABF, verksamhetsberättelser från 1924 och framåt.

ABF är liksom SLEA en självständig klassorganisation. I sitt syfte att utöka antalet studiecirklar samarbetade dock ABF gärna även med neutrala esperantister. Detta var inom SLEA omstritt.(29) Antalet studiecirklar anordnade inom ABF:s regi visar dock tydligt i vilken grad esperanto var ett studieobjekt i arbetarkretsar.

Under det första decenniet skedde en kraftig tillväxt av esperantocirklar inom ABF. I början av 1930-talet går det om engelska och blir det största cirkelspråket. Man kan därför utgå ifrån att antalet cirklar inom ABF står i relation till ett möjligt utrymme för SLEA.

Kommunistiska ungdomsförbundet hade under 1920-talet en ganska jämn esperantocirkelaktivitet. 1928 hölls tolv kommunistiska studiecirklar. Den organisation som från 1927 dominerade var det socialdemokratiska ungdomsförbundet, SSU: 1927 36 cirklar, 1928 58 cirklar, 1931 61 cirklar och 1933 88 cirklar i egen regi.

Andra organisationer som utmärker sig bland cirkelanordnarna är Ungsocialistiska partiet 1928 4, LO 1932 92, Verdandi 1932 15, SAP 1933 7, SAC 1935 7 cirklar.

Av ABF:s verksamhetsberättelser kan man se att intresset för Esperanto ökade fram till 1933 för att därefter minska. 1933 anordnas 538 studiecirklar i Esperanto inom ABF.

Vilka var de svenska arbetaresperantisterna?

Under de första åren publiceras i SLEA:s tidning ett antal artiklar där läsarna fick möjlighet att svara på frågan »Hur och varför jag blev esperantist?». (30) Många hade kommit i kontakt med språket via tidningen *Antikrigsorder* eller Albert Wickmans antikrigsrörelse under världskriget. Andra har blivit inspirerade av tidningen *Säningsmannen* eller hört föredrag av agitatorer från SDUF eller inom nykterhetsrörelsen. Några beskriver en längre historia som sträcker sig tillbaka till sekelskiftet. Språket lärde man genom tidningskurser, korrespondenskurser och läroböcker. På vissa orter förekom möten och sammanträden.

Ett viktigt redskap i språkstudierna var korrespondens och många beskriver utbytet de haft av språket och några har varit på kongresser och under världskriget brevväxlade några med internerade krigsfångar. Flertalet argument för engagemanget var politiska, freds- och försörjningstanken mellan världens folk och viktigt var att språket skulle stå i arbetarklassens tjänst som ett redskap för dess befrielse.

SLEA:s organisatoriska utveckling

SLEA bildades av ett femtiotal personer från ett tjugotal orter sommaren 1922. Fram till 1935 redovisades varje ny medlem med namn och bostadsort i tidningen. 1928 gav förbundet ut en adressbok och i maj 1933 genomfördes en medlemsinventering efter bostadsort. Efter 1935 redovisas medlemsantalet i en rapport från förbundskassören. Man kan därför på ett tillförlitligt

sätt jämföra bostadsort för förbundets medlemmar mellan 1922–1933.

1922–1923, 460 medlemmar: Göteborg 73, Nynäshamn 15, Huskvarna 13. *Arbetaresperantisten*.

1928, 682 medlemmar: Göteborg 151, Stockholm 29, Åmål 15. *SLEA:s adressbok*.

1933, 1304 medlemmar: Stockholm 180, Malmö 70, Göteborg 61. *Medlemsinventering*.

Man kan sluta sig till kontinuitet i förbundets verksamhet under det första decenniet på orter som Göteborg, Åmål, Nynäshamn, Skoghäll och Huskvarna, Senare bildades klubbar i Stockholm, Kalmar, Råsunda, Malmö, Limhamn, Borås, Trollhättan, och Örebro.

SLEA:s utveckling mellan åren 1922–1929 måste ses som ett positivt resultat. Antalet medlemmar ökade från 50 till 1100. Perioden 1929–1931 beskrivs medlemsantalet som vikande, 1932–1934 som ökande men efter 1935 vänder utvecklingen nedåt.

Finansieringen av organisationen

SLEA var en organisation utan större tillgångar och förutom medlemsavgifter beslöt kongressen 1925 att möjliggöra för arbetarorganisationer att bli understödjande medlemmar. Denna verksamhet pågick fram till 1930 och ett hundratal organisationer anslöt sig. Bland dessa märks två fackförbund, Sjöfolksförbundet och Frisöranställdas förbund. Men stödet kom annars främst från avdelningar i Metallindustriarbetareförbundet, Järnvägsmannaförbundet, lokala samorganisationer i SAC samt Verdandi och Handelsanställdas förbund. Geografiskt fanns en övervikt för Göteborg men å andra sidan känner man igen många ortnamn från medlemsförteckningarna: Ludvika, Åmål, Nynäshamn, Örebro, Sundbyberg och Borås.

Svenska Järnvägsmannaförbundet utgjorde ett undantag då man genomförde en egen insamling till SLEA hösten 1925. 35 avdelningar inom förbundet beslöt att ge bidrag på mellan 5 och 25 kronor. Dessa fick också ett specialnummer av *Arbetaresperantisten*.

Det troliga är att SLEA medlemmar begärde av sina egna fackliga organisationer att stödja organisationen.

För esperanto i parlamenten

Världsspråksfrågans främsta parlamentariska förkämpe, Carl Lindhagen, var själv varken medlem i SLEA eller praktiserande esperantist. Han var initiativtagare till Skandinaviska världsspråksförbundet och ansvarig för att världsspråk skrevs in i det Socialdemokratiska Vänsterpartiets program. Han väckte världsspråksfrågan i olika former vid 1911, 1915, 1917, 1919, 1924, 1926, 1928 och 1929 års riksdagar utan större framgång, mest positivt behandlades frågan av riksdagarna 1921 och 1924(31) och han lyfte även upp frågan till Nationernas förbund.

Vid 1929 års riksdag väckte även SLEA:s ordförande Ernst Eriksson frågan om statsbidrag till esperantoundervisning. 1931 återkom Eriksson tillsammans med Mauritz Västberg med en begäran om pengar till utbildningskurser i esperanto.(32)

Motioner väcktes även kommunalt. Bland annat för bidrag till SAT:s världskongresser som genomfördes 1928 i Göteborg och 1933 i Stockholm. En annan fråga var krav på esperantos införande i olika skolor. En motion i Göteborg 1924 understöddes av lärarnas esperantoförbund.(33) Världsspråksfrågan togs alltså upp av SLEA:s representanter i olika församlingar.

Parlamentariskt arbete påvisade dock svårigheterna att få med sig de egna partikamraterna för ett stöd till esperanto och världsspråksfrågans lösning.

Motioner på arbetarrörelsens kongresser

Världsspråksfrågan diskuterades fortlöpande inom arbetarrörelsen fram till andra världskriget. Ett sätt att mäta intresset är att se i vilken utsträckning esperanto och världsspråksfrågan diskuterats på olika arbetarrörelsekongresser. Jag har här valt att främst titta på partier, ungdomsförbund och centrala fackliga organisationer.

Svenska Socialistiska Ungdomsförbundet, SUF: 5 motioner, 1907–1909.

Socialdemokratiska Ungdomsförbundet, SDUF: 7 motioner, 1907–1919.

Sveriges Socialdemokratiska Ungdomsförbund, SSU: 8 motioner, 1919–1937.

Sveriges Socialdemokratiska Vänsterparti, SSV: 1 motion, 1917

Sveriges Socialdemokratiska Arbetareparti, SAP: 7 motioner, 1905–1928.

Landsorganisationen i Sverige, LO: 3 motioner, 1922–1926

Det framgår att esperanto under denna period till stor del var en fråga som engagerade ungdomar. Man kan se att engagemanget varit störst i den ungdomsorganisation som för tillfället var störst. Det går en linje från SUF i 1900-talets början via SDUF på 1910-talet fram till SSU på 1920- och 30-talen.

Världsspråksfrågan behandlas inte på vare sig SAC:s eller SKP:s kongresser. SKP:s föregångare SSV hade emellertid världsspråk inskrivet i sitt politiska program vilket var den mest framskjutna position som världsspråksfrågan haft inom svensk politik. Carl Lindhagen var tillsammans med Ernst Eriksson ytterst aktiv i behandlingen av en motion av Stockholms arbetarekommun vid SAP:s kongress 1928.

Till esperantos begränsade framgångar måste också räknas behandlingen av Metallettans motion på LO-kongressen 1922 som ledde till att landssekreteriatet fick i uppdrag att inom fackföreningsinternationalen föra fram tanken på ett gemensamt språk att användas på dess internationella kongresser. Den fackliga enhetskonferensen i Göteborg våren 1926 antog ett uttalande för esperanto som kan ses som en vänsterståndpunkt men denna var dock inte så markerad att det hindrade ett socialdemokratiskt deltagande. Vid SAP:s kongress 1928 uttalade sig partiet positivt om språket.

Arbetarrörelse och självständig klassorganisering

Förhållandet mellan olika ideriktningar inom arbetarrörelsen är komplicerat. Å ena sidan teoretiskt, då samhället man strävar efter i viss mån ser olika ut. Å andra sidan praktiskt då man i sitt dagliga arbete betonade olika sakområden och ideriktningarna. Dessutom byggde man upp egna identiteter i förhållande till varandra. Dessa påverkas också av händelser i omvärlden, nationellt och på det lokala planet.

Det politiska landskapet i Sverige under 1920-1930 talen förändrades kraftigt. När det gäller förhållandet till begreppet självständig klassorganisering av SLEA:s typ ställdes detta på sin spets för kommunister och socialdemokrater. Syndikalister och anarkister verkar ha haft ett

mindre komplicerat förhållande till begreppet separat klassorganisering.

Inom socialdemokratin pågick en strid om partiets karaktär som »klassparti» eller »folkparti» i slutet av 1920-talet. Klasspartister formerade sig kring begreppet arbetarmajoritet, alltså en klasståndpunkt som uteslöt samarbete med ickesocialistiska partier. Detta förstärktes av en protesterörelse mot den rådande statliga arbetsmarknadslagstiftningen och av att grupper av vänstersocialister, kommunister och syndikalister återvände till socialdemokratin.

De som ville göra socialdemokraterna till ett folkparti sökte ett samarbete över klassgränsen. Detta fodrade disciplinering av fackföreningsrörelsen. I annat fall skulle ett samarbete över klassgränsen omöjliggöras. Partiet måste kunna stå för uppgörelser. Detta samarbete över klassgränsen underminerade grunden för självständig klassorganisering.

För socialdemokraterna var det två händelser som ibland beskrivs som vändningar. Dels när partiet bildade regering 1932 och dels året därefter då man träffade den så kallade kohandelsöverenskommelsen med Bondeförbundet. Då etablerade sig socialdemokraterna som ett statsbärande parti och formulerade det som senare kom att kallas välfärdsstat, svensk modell eller folkhem.

Ordet arbetarklass ersattes med folk eller medborgare. Ord som klasskamp, klassmedvetande och klassamhälle tonades ned till förmån för begrepp som mera motsvarade lojalitet till den stat man börjat förvalta. Partiet tonade ned ståndpunkter som grundade sig på klass och blev en del av en slags socialliberal hegemoni. Inom denna hegemoni fick partiet uppgiften att verka som samhällsstabiliserare och inte vara klassagitator.

Socialdemokraterna blev i och med framgången för förespråkarna för ett folkparti alltmer främmande till klassorganisering som partiet inte hade fullständig kontroll över. 1931 infördes även ett uttryckligt förbud mot att delta i enhetsorganisationer med kommunister(34) och i grunden blev partiet alltmer tveksamt till självständig klassorganisering som sådan. När Karl Kilbom blev chef för Folkets hus-rörelsen var Per Albin Hansson skeptisk till själva Folkets hus-idén. Han menade att samhället på sikt skulle ta hand om byggnaderna och kalla dem medborgarhus.(35)

Bildningsfrågor, folknykterhet och samlingslokaler skulle skötas i offentlig regi. Statsmakten med dess offentliga organ började på område efter område ersätta självständig klassorganisering.

Det parti som 1917 bildades under namnet Sveriges Socialdemokratiska Vänsterparti gick under 1920-talet igenom en kanske än större förändring än socialdemokraterna. Partiet splittrades tre gånger 1921, 1924 och 1929. Varje splittring fjärrade organisationen alltmer från en klassorganisering som innefattade olika ideologiska ståndpunkter.

Ett rent kommunistiskt parti eller som det ibland kallas efter sprängningen 1929 ett parti av ny typ stod i motsättning till varje form av odogmatisk och självständig klassorganisering. Man kan därför kanske säga att det i praktiken fanns en ohelig allians mellan Moskvas kommunister och den statsbärande socialdemokratin för att motarbeta självständig klassorganisering.

Kontradogmatik i praktiken

Den första styrelsen för SLEA 1922 bestod av fem kommunister, en oberoende socialist och en SSU:are.³⁶ Den kommunistiska dominansen var alltså betydande. Man måste dock komma ihåg att SKU var det största ungdomsförbundet inom arbetarrörelsen. Inom Komintern var dock attityden till esperanto avvaktande eller rent av skeptisk.

Man kan därför fråga sig i vilken mån de svenska arbetaresperantisterna praktiskt tillämpade

den av SAT påbjudna kontradogmatiska inställningen.

Jag har här valt att undersöka i vilken mån olika idéologiska riktningar beretts möjlighet att framträda i förbundets tidning. Enligt SAT skulle man inte angripa varandras åsikter, disputera, utan vara en organisation ovanför organisationerna. I *Arbetaresperantisten* saknas under 1920-talet dispyter inom arbetarrörelsen. Den gemensamma motståndaren är det kapitalistiska samhället och i viss mån även den neutrala esperantorörelsen. Man refererar till att esperanto representeras både inom kommunistiska och socialdemokratiska demonstrationer.(37) Redan i andra numret av tidningen får syndikalisten Knut Jensie utrymme. När Lenin och Hjalmar Branting dör skrivs längre minnesrunor.(38) Det förekommer också översättningar av Dan Andersson, Strindberg och en längre artikel om Joe Hill.

Tidningen rapporterade från arbetarrörelsens olika delar. Då ett distrikt uttalar sig för esperanto(39) eller när en ungdomsklubbs styrelse enbart består av esperantister redovisas detta. (40) Det överordnade målet var att påvisa propaganda för esperanto inom arbetarrörelsens organisationer; politiska, fackliga, kooperativa eller bara rent allmänna framgångar. 1924 bildade kommunisterna en egen SAT-fraktion(41) och detsamma gjorde socialdemokraterna 1929. (42) Man kan därför hävda att den kontradogmatiska inställningen följdes inom tidningen.

Man kan också fråga sig om den kommunistiska dominansen påverkade framställning av Sovjetunionen. Redan i första numret finns en notering att en kommunistisk ungdomsklubb skickat 30 kg mat till Sovjetunionen. Man kunde prenumerera på en rysk esperantotidning och det finns adresser till ryska brevvänner. Kontakter med Sovjetunionen intar dock ingen särställning. Korrespondensadresser och rapporter från esperantorörelsen fanns även från andra länder.

I mitten av 1920 talet blev rapporteringen mer märkbar. Förmodligen för att korrespondens på esperanto fick en slags officiell välsignelse då ryska kommunistiska ungdomsförbundet sanktionerade språket för internationell korrespondens.(43) Radio Komintern började sända regelbundet på esperanto och deltagande svenska esperantister i den stora arbetardelegationen 1925 (44) skrev en egen rapport. Antalet korrespondensannonser från Sovjet ökade och fotografier av lokala studiegrupper publicerades. Einar Adamson gav ut reseskildringarna *Från Lenins stad genom soliga Ukraina till Krim* och *De svenska statstjänarnas rapport från sin Rysslandsresa* både på svenska och esperanto. I tidningen kunde man också läsa om esperantister som emigrerade till eller arbetade i Sovjet.(45)

1930 försvann all rapportering från Sovjetunionen. Anledningen var att de svenska kommunisterna inte gjort som de tyska kommunistiska esperantisterna och kastat ut socialdemokraterna.(46) På grund av detta ansåg Komintern att SLEA blivit en fientlig organisation riktad mot Sovjetunionen.

Komintern ansåg att arbetarkorrespondens på esperanto med Sovjetunionen därefter skulle förmedlas genom en egen nystartad tidning *Internaciisto*(47) och en särskild organisation skapades för detta, Proleta Esperanto-Korespondanto, PEK.(48)

Kominterns angrepp på SLEA riktades främst mot organisationens kommunistiske ordförande Einar Adamson och det framfördes i PEK:s tidning av SAT-medlemmen nr 15030 under rubriken »Borgare, socialfascister och renegater i en front.»(49)

Att kommunister angriper en kommunist blir obegripligt om man inte tar hänsyn till att det svenska kommunistpartiet splittrats hösten 1929. SLEA:s ordförande Einar Adamson var lojal med det svenska partiet medan SAT-medlemmen 15030 var lojal med Komintern.

Angreppet på Einar Adamson upprörde många SAT-medlemmar och 34 stycken samt även några ytterligare SLEA medlemmar med olika politiska uppfattningar skrev på ett upprop.(50)

I mars 1931 publicerades en annons i *Arbetaresperantisten* för tidskriften *Internaciisto*, organ för oppositionen inom SAT.(51) Komintern hade nu bildat en egen esperantorörelse under namnet Internacia de Proleta Esperantistaro, IPE.(52) I Sverige organiserade dessa sig i SLEA, opozicio kaj unuiga komitato(53) och anslöt sig till IPE, 1932. I Sverige fanns grupper i Stockholm, Göteborg och Malmö och man gav ut tidningen *SLEA-aktivisto*.(54) De ledande inom SLEA försökte dämpa konflikten som blossat upp inom rörelsen. Konflikten på SAT:s kongresser 1929(55) och 1930(56) beskrivs i förmildrande ordalag men i referatet från Amsterdamkongressen 1931 slås det fast att: »Vid kongressen vägrades de av ledningen uteslutna kommunisterna ordet och kongressen fastställde beslutet.»

Splittringen inom kommunismen var betydande i Göteborg där SLEA:s styrelse var förlagd(57) och inför kongress 1931 föreslog Einar Adamson att styrelsen skulle förläggas i Stockholm. Adamsson skrev som avgående ordförande även ett slags testamente där han hävdade att han alltid sökt hålla partipolitiska strider utanför SLEA och att det fanns hopp om att tidningen i fortsättningen skulle hållas utanför sådant. Han förklarade att han hade känt ett gott stöd i kamrat Ernst Eriksson som på kongressen valdes till SLEA:s ordförande. Ernst Eriksson liksom den nye redaktören John Johansson skrev även de en slags betraktelse efter kongressen där de gav sitt erkännande till kamrat Einar Adamson för hans insatser.

Medan arbetaresperantismen internationellt genomlevde en kris tycks förhållandena inom SLEA vara hanterbara. En grupp kommunister från Göteborg som styrt organisationen under tio år lämnade under vänskapliga former över förbundets ledning till socialdemokrater i Stockholm. Man benämnde varandra kamrat och man var enig om organisationens målsättning.

Även inom den internationella socialdemokratin fanns ett försök att skapa en egen esperantoorganisation, Internacio de Socialistoj Esperantistoj, ISE.(58) Ernst Eriksson var hård i sitt omdöme även om dessa:

Men de socialistiska esperantisterna ha gjort alldeles samma dumhet, [som kommunisterna min anm.] även de ville ha sin international vilken de kallade ISE. och sin tidning *La socialisto*. När Dolfuss kom till makten, gjorde han slut på denna storhet som hade sitt säte i Wien. (59)

På SLEA:s kongress 1933 inkom en motion från klubben La Aglo(60) i Göteborg om att upphäva samarbetet mellan SLEA och SAT och istället besluta om en kollektiv anslutning till IPE (61) och på kongressen 1935 motionerade tretton medlemmar om antagande av ett förslag från IPE-kontoret rörande enhetsfront. Förslagen avslogs men kongressen 1935 skickade likväl en hälsning till en kommitté som undersökte möjligheten till ett enande mellan IPE och SAT.(62)

Den nya enhetsfrontspolitiken satte spår i SLEA:s verksamhet. Sovjetunionens återvändande i tidningen var ett uttryck på ett slags närmande. SAT-medlem 18846 hade varit på delegationsresa till Sovjet, »landet där man konstruerar socialism», och argumenterade för enhetsfront. (63) Likaså gjorde SAT-medlem 1034 under rubriken »Fem dagar med Esperanto i Sovjetunionen». Det publiceras även ett referat från IPE:s tredje kongress 1937.(64)

Enhetsfrontsdiskussionen inom arbetaresperantismen tog ett abrupt slut 1939 då IPE lade ned sin verksamhet och istället uppmanade sina medlemmar att ansluta sig till den neutrala esperantorörelsen.(65) Dessa försökte då använda kommunisternas övergång som argument för att rikta ett slag även mot SLEA och SAT vilket väckte ont blod. Ernst Eriksson skrev en ledare i *Arbetaresperantisten*, »Håll gränserna klara».(66) För Eriksson var arbetarklassen, dess enhet och mål något mer än att vara en underavdelning inom ett neutralt esperantoförbund.

Slutord

För en arbetaresperantist är språket, esperanto, ett medel i arbetarklassens frihetssträvanden.

Arbetarrörelsens ungdom kan sägas ha utgjort rörelsens kärna framtill andra världskriget. Som egen organisation formerade sig arbetaresperantisterna 1921 internationellt och 1922 i Sverige under namnet Svenska arbetaresperantoförbundet. Till en början dominerades organisationen av kommunister.(67) Enligt målsättningsparagrafen var organisationen en partipolitiskt neutral bildningsorganisation på klasskampens grund och man skulle arbeta kontradogmatiskt och kontraabsolutistiskt. I *Arbetaresperantisten* gavs också utrymme för olika politiska inriktningar inom arbetarrörelsen.

För både kommunister och socialdemokrater blev självständig klassorganisering en belastning i slutet av 1920-talet. De styrande inom socialdemokraterna ville lämna klasskampen och skapa ett folkparti medan kominterns kommunister lämnade klassen till förmån för partiet.

1939 var schismen över. Kommunisterna uppmanade sina medlemmar att gå med i den neutrala esperantorörelsen. Inom socialdemokraterna fanns inget direktiv, man kunde fortfarande välja att vara arbetaresperantist eller vara medlem i den neutrala esperantorörelsen.

REFERENSER – MELLAN BABELS TORN OCH NORRA BANTORGET

- 1 Sveda Laborista Esperantisto
- 2 Sveda Laborista Esperanto Asocio
- 3 *Arbetaresperantisten* (AE) nr 1 1922 s. 3
- 4 AE nr 1 1922
- 5 Eugène Adam
- 6 *Vivo de Lanti* s. 20, E Borsboom SAT, 1976, Paris
- 7 De nationslösas förbund
- 8 For la neutralismon
- 9 La Laborista Esperantismo
- 10 AE 1931, nyutgåva 2003. De andra språken var engelska, Tjeckiska, franska, Nederländska, och Polska? *Vivo de Lanti* s. 259.
- 11 Absolutismo
- 12 Cu socialismo konstruigas en Sovetio?
- 13 Klubo esperantista de laboristoj
- 14 Laborista esperantoklubo de anarkiistoj, Ur arbetare-esperantorörelsen i Sverige historia. Av Ernesto, *Arbetaresperantisten* nr 4:1937, sid 4
- 15 Per Holmer har skrivit boken *Typograf och fritänkare – en bok om Einar Håkansson*. Han har även utgivit ett antal artiklar och noveller av Håkansson under titeln *De fega förtryckta*.
- 16 Socialistiska ungdomsförbundet var 1905 ett av arbetarrörelsens ungdomsförbund Förbundet utgav tidningen Brand och hade en anarkistisk tendens man var också vid denna tid mycket positiv till Esperanto. Vid förbundets kongress 1905 behandlades en motion av Einar Håkansson rörande Esperanto, vid 1907 års kongress motioner av Holmström, Västra Frölunda [Göteborg] och Stockholm Norra och vid 1909 års kongress en motion från Karlstad.
- 17 Presa Esperantista Societo
- 18 Internationella sociala revyn
- 19 Ur Arbetare-esperantorörelsen i Sverige historia. Av Ernesto, AE nr 4 :1937 sid 4

20 Ur Arbetaresperanorörelsens i Sverige historia, Ernesto, AE nr 4 1937

21 La Espero nr 1 1914, nr 4 1915, nr 10 1916

22 La Espero nr 6 1917

23 *Världsspråksfrågan en livsfråga* 1915, *Världens internationalisering* 1917, *Världsspråket i kulturarbetet* 1918, *Riv ned språkgränserna* 1920 och *Internationell jämlikhet* 1920.

24 *Riv ned språkgränserna* sid 8 Adamson, Einar, Sollefteå 1920

25 Sennacieca Asocio Tutmonda, SAT,

26 AE september 1922 sid 14

27 AE april 1924, Medlem 501

28 AE sep 1924

29 AE jan-feb sid 11 och april-maj sid 39 1931.

30 AE nr: 1922-4-5, 1923-3, 1923-11, 1924-1, 1924-5, 1924-6, 1924-9-10, 1924-12. 1925-2, 1925-5-6, 1926-1, 1926-2, 1926-3, 1927-3, 1927-4, 1927-11-12

31 AE nr 1931 nr 4-5 och 6-7 finns en längre historik om världsspråksfrågans behandling i riksdagen skriven av Ruben Wagnsson.
Se även *Arbetaresperantistens* sommarnummer 1933 sid 3. Sven Backlund, redaktör på socialdemokratiska Ny Tid, utvecklar behovet av ett internationellt neutralt hjälpspråk i *Arbetaresperantisten* nr 8-9 1927.

32 AE 1931 nr 3 sid 2 f

33 AE 1924 augusti sid 2

34 Lars Björnin: »Kultur och politik, Kommunistiska frontorganisationer i Sverige» sid 28 ingår i *Kommunismens hot och löfte Arbetarrörelsen i skuggan av Sovjetunionen* 1917–1991 Red. Håkan Blomqvist och Lars Ekdahl, Stockholm 2002

35 1940, *Idéernas mötesplats*, Kassman Charles s. 115f. Folkets husföreningarnas riksorganisation (FHR) Stockholm 1992

36 Einar Adamson, Göteborg. A.K. örn, Gävle. Klas Hultqvist, Jönköping. Gustav Johansson, Falun. Karl Karlsson, Nynäshamn. Kristian Vikner, Boden. Ante L:son Antée, Syslebäck.

37 AE 1924 maj sid 37

38 AE 1924 februari sid 1f, AE 1925 april sid 36 ff

39 AE 1922 nr 1 sid 2

40 AE 1927 8-9 sid 50

41 AE 1924 12 sid 92

42 AE 1929 9-10 sid 77.

43 AE 1929 5-6 sid 47 f

44 16-25 juli 1925, 300 personer deltog.

45 T.ex. Carl Linusson AE 1929 nr 4 sid 39

46 *Illustrita historio de la Laborista Esperanto-Movado* sid 49

47 Den internationale

48 Proletär esperanto korrespondens

49 Burgoj, socialfasistoj kaj renegatoj en unu fronto»

50 AE 1930 8-9 sid 64-66 antalet svenska medlemmar i SAT 1930 var 179 st enligt *Arbetaresperantisten* 1930:1 sid 1

51 AE 1931 nr 3 sid 24

52 Internationella proletära esperantister

53 SLEA – opposition och enhetlig kommitté

54 SLEA-aktivisten

55 1929 SAT:s 9:e kongressen Leipzig

56 1930 SAT:s 10:e kongressen London

57 Esperantorörelsen i Göteborg 100 år. Sid 31. Einar Adamson tycks tillsammans med ett »stort antal andra personer» lämnat La Aglo som kom att domineras av Kominterns kommunister. Adamson bildade inom kort en ny förening, Minaretens Esperantogrupp, och fortsatte vara medlem i SLEA:s styrelse.

58 Internationella socialistiska esperantister

59 AE 1935 nr 3 sid 1f

60 örnen

61 AE 1933 nr 9 sid 4

62 AE 1935 nr 8 sid 2 och nr 9 sid 1f

63 AE 1935 nr 6-7 sid 8

64 AE 1937 nr 9

65 Internacia Esperanto Ligo, IEL, *La espero* april 1939

66 La espero april 1939, *Arbetaresperantisten* nr 5 1939

Lars Gogman är verksam vid Arbetarrörelsens arkiv och bibliotek och medlem i SLEA.

Tradukado de la libro Yarden

Je la jarkunveno en Malmö oni decidis traduki la libron »Yarden» de Kristian Lundberg al Esperanto.

Ni nun kun multe da ĝojo informas vin ke la tradukado estas finita. Dankon al kamarado Gunnar Gällmo por lia laboro. Ni ankaŭ dankas Jan Setréus por lia presprovaĵa kontrolo. Ni esperas eldoni la libron kun la titolo »La korto» antaŭ la fino de la jaro.

»La korto» temas pri senŝirmeco kaj travivado, pri la kondiĉoj de la laboro kaj pri mono -- haveblo sed ĉefe malhaveblo de mono. Estas ankaŭ rakonto pri la junaĝo de la verkisto en la ombra parto de la socio.

Kaptita en maŝaro de ŝuldoj, Kristian serĉas laboron en la plej multspecaj lokoj. Fine li estas dungata en la haveno de Malmö, en »La korto», inter la homoj pohore dungitaj de laborperanta entrepreno, kun la plej aĉaj laborkondiĉoj. Li movas aŭtojn sub severa kontrolo kaj en ĉiuj veteroj. Malrapide la reveno al la korpa laboro, kiu ekis lian profesian vivon, iĝas vojaĝo reen al la infanaĝo, sed ankaŭ kvitiĝo kun la kondiĉoj de la moderna laborvivo.

Kristian Lundberg faras inversan klasvojaĝon, kie la jaroj ĉefe dediĉitaj al verkado subite ŝajnas interludo. Li reiras al la mondo de kie li unue venis. Ne pro nostalgiaj kaŭzoj, sed ĉar ne troveblas alia solvo.

Sveda Laborista Esperanto-Asocio

La celo de la Sveda Laborista Esperanto-Asocio estas propagandi Esperanton en la svedlingva teritorio ene de la laborista movado kaj inter simpatiantoj kun la ideoj de tiu ĉi movado.

La asocio, sendependa de politikaj partioj, volas ĉiel disvastigi Esperanton inter la laboristoj kaj samtempe propagandi Esperanton en diversaj maldekstraj organizaĵoj kaj inspiri ilin estigi publikopinion, insistanta ke Esperanto estu egalrajta kun aliaj lingvoj de la lernejoj kaj aprobita kiel internacia lingvo.

Tial la asocio celas unuigi ĉiujn laboristojn kaj aliulojn celantaj la socialismon, kiuj scias Esperanton, studas Esperanton aŭ simpatias kun la ideo de mondlingvo, kaj tial volas subteni la laboron de la asocio.

Realigonte sian celon, la asocio kunlaboras kun similaj organizaĵoj alilande kaj kun la Sennacieca Asocio Tutmonda (SAT).

www.slea.se

Svenska Arbetar-Esperantoförbundet

Svenska Arbetar-Esperantoförbundets ändamål är, att i det svenska språk-området propagera för esperanto inom arbetarrörelsen och bland personer som sympatiserar med denna rörelses idéer.

Förbundet, som är partipolitiskt obundet, vill på alla sätt arbeta för att sprida esperanto bland arbetarna och samtidigt propagera för esperanto i olika vänsterorganisationer och få dem att delta i skapandet av en opinion, som kräver att esperanto skall jämföras med andra språk i skolan och bli godkänt som internationellt språk.

För detta ändamål vill förbundet förena alla arbetare och andra till socialismen syftande personer, som kan esperanto, studerar esperanto eller sympatiserar med världsspråksidén, och för den skull vill understödja förbundets arbete.

För att förverkliga sitt ändamål, samarbetar förbundet med liknande organisationer i andra länder och med nationalitetlösa världsförbundet Sennacieca Asocio Tutmonda (SAT).

www.slea.se

Sennacieca Asocio Tutmonda

Kio estas SAT?

SAT (Sennacieca Asocio Tutmonda) estas la plej grava tutmonda organizaĵo de laboristaj esperantistoj. Ĝi estas asocio, kiu celas faciligi la translingvajn kaj transnaciajn rilatojn inter tiuj homoj, kiuj luktas por mondo sen klasa nek alitipa ekspluatado.

SAT grupigas homojn ĝenerale kun maldekstraj opinioj, el ĉiuj ideologiaj tendencoj, kiuj trovas en komuna agado sian unuon. Krome, SAT estas, laŭ sia nomo, sennacieca, tio estas, tute ne gravas la nacio nek ŝtato al kiu ĝiaj anoj apartenas, kaj la asocio ne havas naciajn filiojn. Ĝi tamen kunlaboras je nacia nivelo kun la t.n. Laboristaj Esperanto-Asocioj (LEAoj), kiuj informas pri Esperanto kaj zorgas pri ĝia instruado sur diversaj lingvoteritorioj.

”Unuvorte, SAT celas per konstanta uzado de Esperanto kaj ĝia mondskala aplikado, helpadi al la kreado de racie pensantaj spiritoj, kapablaj bone kompari, ĝuste kompreni kaj prijuĝi ideojn, tezojn, tendencojn kaj sekve kapablaj elekti memstare la vojon, kiun ili opinias plej rekta, aŭ plej irebla por la liberigo de sia klaso kaj forkonduko de la homaro al kiel eble plej alta ŝtupo de civilizo kaj kulturo.” (§ 1 de la statutoj)

SAT estas TUTMONDA asocio kun SENNACIECA strukturo. Tio signifas, ke homoj rekte aliĝas individue, kaj ne tra alia (nacia) organizo, kiel ekzemple landa asocio. En SAT tute ne estas priatentata la nacieco de la membroj.

Konkrete, SAT plenumas siajn celojn per :

- faciligo de rektaj ideinterŝanĝoj inter membroj pere de gazetoj, debatoj dum la jarkongreso, retaj dissendolistoj ktp...
- disponigo de kleriga materialo sub la formo de gazetaj artikoloj, libroj kaj broŝuroj, kaj ampleksa TTT-ejo

1. Eble por neniu en la mondo nia demokrata lingvo havas tian gravecon, kiel por la laboristoj, kaj mi esperas, ke pli aŭ malpli frue la laboristaro estos la plej forta apogo de nia afero. La laboristoj ne sole spertos la utilon de Esperanto, sed ili ankaŭ pli ol aliaj sentos la esencon kaj ideon de la esperantismo. L.-L. Zamenhof, iniciatinto de Esperanto

2. La spirita kontaktiĝo inter la diverslandaj proletoj fakte okazas nur pere de poliglotaj intelektuloj. Tial la agado de SAT, celanta kunigi, intimigi senpere la laborulojn tutmondajn, estas esence revolucia. Eŭgeno Lanti, fondinto de S.A.T.

3. SAT-anoj kutimiĝu al eksternacia sent-, pens-, kaj agadkapablo (devizo de SAT)

www.satesperanto.org

Libroservo de SLEA

Libroj

7000 tagoj en Siberio de Karlo Ŝtajner	80:-
Ĉu sekso subfosas? de Paŭlo Popo	75:-
Doktor Zamenhof och det internationella språket av L. Nordenstorm & C. Lörnemark.	50:-
Esperanto...över 50 miljoner träffar av Lars Forsman	150:-
Kompendio de la kapitalo de Karlo Markso de Carlo Cafiero	100:-
La danĝera lingvo – Studo pri la persekutoj kontraŭ Esperanto de Ulrich Lins	120:-
La homo kiu defiis Babelon de René Centassi kaj Henri Masson	120:-
La Itala socialismo kaj Esperanto de Gramski.	50:-
La liberecana socio de Georg Bastien	10:-
La Pariza komunumo de 1871.	50:-
La ŝtona urbo de Anna Löwenstein	200:-
Historio de SAT 1921-1952	20:-
Mortopuno - faktoj kaj dokumentoj	80:-
SLEA kantarono	5:-
Songoj de kristalo. Arko 2064 de Jerom Leroy.	50:-
Sveda laborista movado av Tage Lindblom (1947)	10:-
Tertrema katastrofo de Japanio de Jasuo Hori.	140:-
Vivbruligita (honorkrimo) de Suad	90:-
Vualo de l' silento de Ĝura	80:-

Lernolibroj

EPoGo Esperanto por gimnazianoj Textbok av C. Lörnemark, L. Forsman, K. Randeled & F. Wedlin	150:-
EPoGo Esperanto por gimnazianoj Övningsbok av C. Lörnemark, L. Forsman, K. Randeled & F. Wedlin	150:-
Esperanto direkt av Stano Marček	90:-

Filmoj

Esperanto DVD de Dominiko Gaŭtiero	160:-
The Universal Language / La universala lingvo DVD - Sam Green	140:-

Por pli da informo vizitu www.slea.se | För mer information besök www.slea.se

**Sendu mendojn al la retroŝtadreso aŭ al la adreso de SLEA sube:
Beställningar skickas till epostadressen eller postboxen nedan:**

Retpoŝto:
slea.smolando@hotmail.com

Adreso de SLEA:
Svenska ArbetarEsperantoFörbundet
Box 64
563 22 Gränna
Sverige / Svedio

**Afrankoj aldoniĝas je sendo de
libroj/broŝuroj.**

Plusgiro: 53160-8
(Sv.Arbet.Esperanto.förb.)

